

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA ARCHITEKTURY

FACULTY OF ARCHITECTURE

ÚSTAV PAMÁTKOVÉ PÉČE

DEPARTMENT OF MONUMENT CARE

MUZEUM TEXTILNÍHO PRŮMYSLU V BRNĚ

MUSEUM OF TEXTILE INDUSTRY IN BRNO

DIPLOMOVÁ PRÁCE

MASTER'S THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

Bc. Lucie Pešková

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

prof. Ing. arch. Helena Zemánková, CSc.

BRNO 2018

Zadání diplomové práce

Číslo práce: FA-DIP0076/2017
Ústav: Ústav památkové péče
Studentka: **Bc. Lucie Pešková**
Studijní program: Architektura a urbanismus
Studijní obor: Architektura
Vedoucí práce: **prof. Ing. arch. Helena Zemánková, CSc.**
Akademický rok: 2017/18

Název diplomové práce:

MUZEUM TEXTILNÍHO PRŮMYSLU V BRNĚ

Zadání diplomové práce:

Brno, pro velké množství textilních továren z období industrializace, je srovnáváno s Anglií a nazýváno Moravian Manchester .

Otázku vzniku muzea textilního průmyslu v Brně , z názvu diplomové práce, si pokládají pracovníci Technického muzea v Brně , průmysloví archeologové a četní architekti a urbanisté. Diplomová práce se zabývá novým využitím opuštěné budovy bývalé textilky v Brně, Obřanech.

Variantní architektonická a urbanistická koncepce by měla přinést oživení celého ostrova mezi Svitavou a vodním kanálem, pro účely obyvatel Obřan – Maloměřice, na periferii města i pro brněnské turisty procházející na svých vycházkách kolem bývalé továrny do nedaleké přírodní rezervace .

Rozsah grafických prací:

Charakteristika širších vztahů – stávající stav lokality a objektů, vyhodnocení architektonického potenciálu a technického stavu, deficity a potenciál území dle ÚP města Brna, definice Vašeho cíle konverze ostrova a bývalé přádelny (nabídka stavebního záměru – konverze výrobních objektů pro muzeální účely a možnosti využití území ostrova.)

Vymezení řešeného území, návrh urbanistické koncepce integrace objektů bývalé přádelny do území a využití plochy ostrova, provozní vztahy a životní prostředí (komentář k výkresové části situace)

Architektonický návrh konverze objektů přádelny s vazbou na okolí, objemové, provozní a dispoziční uspořádání objektů a vyvolané změny ve stávajících konstrukcích, dopad do architektury objektů, fasád a střech , pojetí parteru a vybavení interiéru.

Rozsah grafických prací:

1. Širší územní vztahy – výřez z územního plánu města Brna, vč. dílčí legendy
2. Celková situace v měř. 1: 500 (integrace objektů přádelny do území ostrova a přímého okolí) s legendou : objekty a plochy vč. komunikací . zachovávané , bourané, navržené či upravené, hranice nezastavitelného území
3. Provozní schéma k situaci v měř. 1:500 – doprava a dopravní plochy s rozlišením na veřejné komunikace trasy a zastávky MHD, pěší trasy a cyklistické stezky (rekreační doprava), parkoviště vč. legend
4. Životní prostředí na ostrově a v okolí – zeleň , pláže, objekty a plochy pro rekreaci, vazby na CHOKO Moravský kras vč. legendy
5. Stavební řešení : půdorysy , řezy a pohledy na objekty bývalé Přádelny v měř.1:200 a na další navrhované objekty (ponechané objekty černě, nové červeně, žlutě demolice (severka, měřítko, legenda , hlavní kóty)
6. konstrukční detail
7. Vizualizace
8. pracovní model

Rozsah průvodní zprávy:

Popis zadání : charakteristika širších vztahů, stávající stav lokality , území dle ÚPI

Dále dle stavebního zákona

Seznam literatury:

1. Eva Dvořáková, Benjamin Fragtner, Tomáš Šemberger,

Industriál- paměť-východiska, ISBN 978-80-86652-33-7, Praha 2007

2. MÉTAMORPHOSES, la réutilisation du patrimoine du l'âge industriel dans la metropole lilloise, le passage Paris-NewYork Editions, 2013

3. Ristrutturazioni, Nuovi usi per vecchi edifici, Technice Nuove 1990,

ISBN 88 7081 673-7

4. Zemánková Helena, Conversion of Abandoned Buildings and Areas, Brno University of Technology, 2016, ISBN 978-80-214-5448-4

Termín zadání diplomové práce: 19.2.2018

Termín odevzdání diplomové práce: 14.5.2018

Diplomová práce se odevzdává v rozsahu stanoveném vedoucím práce; současně se odevzdává 1 výstavní panel formátu B1 a diplomová práce v elektronické podobě.

Bc. Lucie Pešková
student(ka)

prof. Ing. arch. Helena Zemánková,
CSc.
vedoucí práce

doc. Ing. arch. Josef Hrabec, CSc.
vedoucí ústavu

V Brně dne 19.2.2018

doc. Ing. arch. Jan Hrubý, CSc.
děkan

MUZEUM TEXTILNÍHO PRŮMYSLU V BRNĚ

PRŮVODNÍ ZPRÁVA K DIPLOMOVÉ PRÁCI

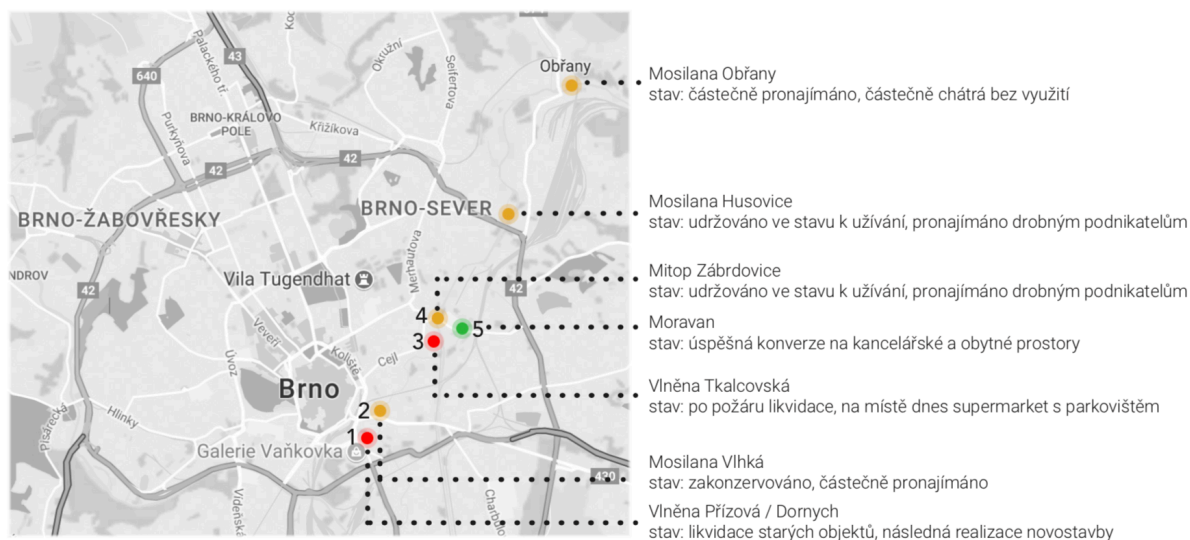
TEXTILNÍ PRŮMYSL V BRNĚ

Během 18.století vznikají v českých zemích první textilní manufaktury a Brno se stává jedním z hlavních středisek výroby vlněných látek tehdejšího Rakousko-Uherska. Zanedlouho se vypracuje do vedoucí pozice textilního výrobce v Evropě a přezdíva se mu Moravský Manchester.

V meziválečném období ve městě existovalo téměř 40 velkých továren a brněnská produkce kvalitních vlněných látek byla konkurentem i pro britské firmy. Do textilu z Moravy se oblékali lidé i vojáci po celé Evropě.

Pro textilní průmysl byly stavěny jednotlivé budovy i celé areály, kvůli textilnímu průmyslu do města proudily desítky tisíc lidí. V rychlém sledu byly stavěny továrny, domy, nové ulice a čtvrtě. Průmysl se podepsal na charakteru města a dal vzniknout Brnu jako moderní metropoli. Textilní byznys po sobě v brněnských ulicích nezanechal jen fabriky, ale i architektonické skvosty. Rodina textilního průmyslníka Alfreda Löw-Beera postavila stejnojmennou vilu v Černých polích, jeho dcera Greta Tugendhatová pak s manželem postavili slavnou vilu Tugendhat. Rodina průmyslníka Stiassného měla funkcionalistickou vilu v brněnských Pisárnkách. Ve všech případech rodiny doplatily na nacistickou okupaci - majetek byl odebrán a znárodněn.

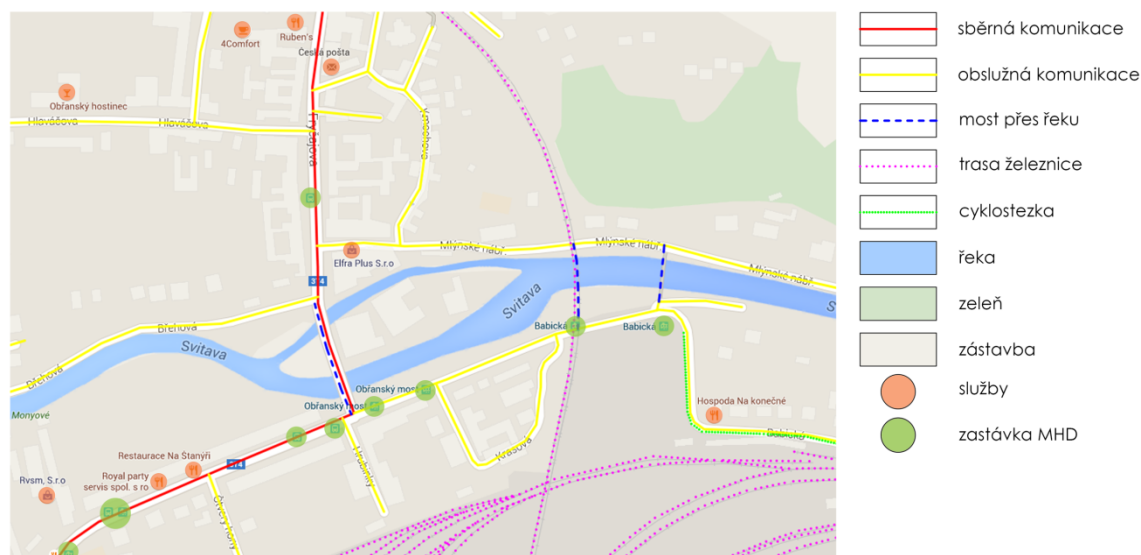
Komunistickým režimem byl preferován těžký průmysl, textilní upadá a definitivně končí po Sametové revoluci. Z areálu se postupně stávají brownfields a jen světlé výjimky se dočkají smysluplného užívání. Většina areálu čeká na záchranu.

LOKALITA

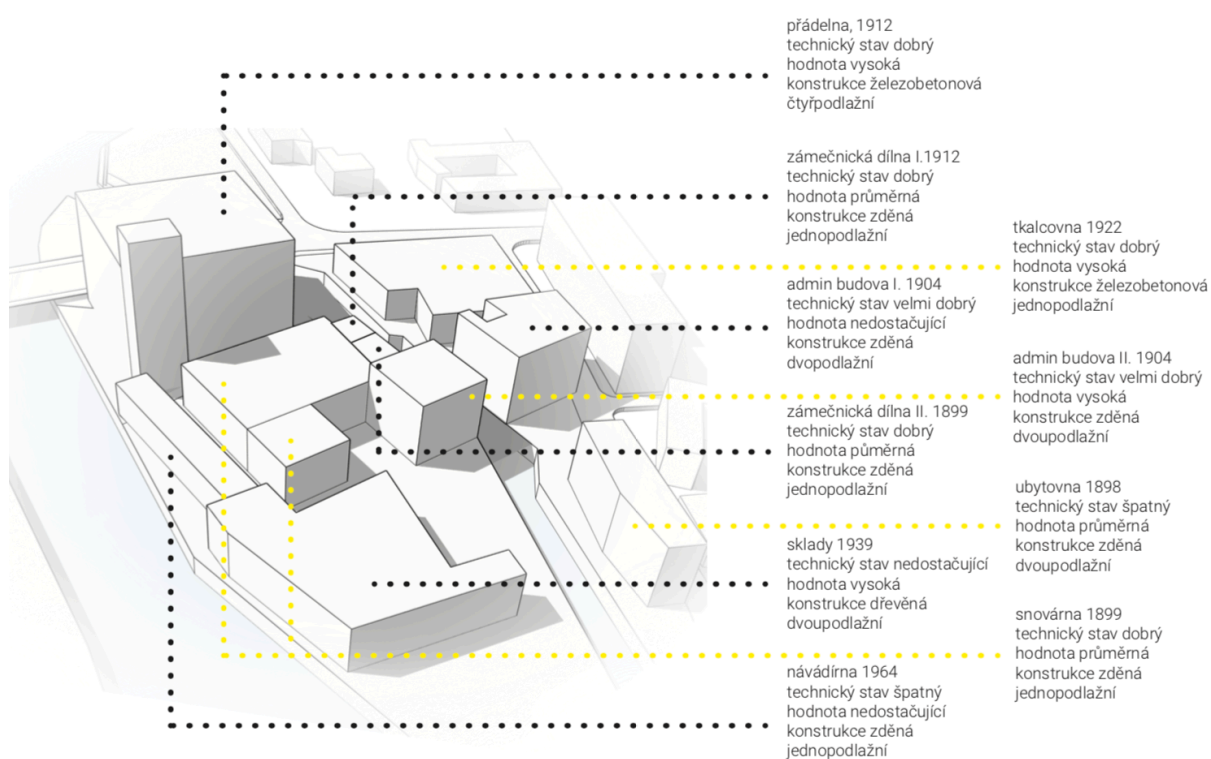
Areál někdejší textilky se nachází v severní části Brna na břehu řeky Svitavy v okrajové a relativně klidné městské části s vesnickým rázem a nízkou zástavbou. Součástí je i uměle vytvořený náhon s vodní turbínou, čímž z areálu tvoří pomyslný ostrov ve tvaru lodi.

Obřany tvoří severní polovinu městské části Brno - Maloměřice a Obřany. Mají 2579 obyvatel, 1181 domů a rozlohu 5,28 m2. Obřany se rozkládají na pravém břehu Svitavy. Osu čtvrti tvoří Fryčajova ulice, spojující Obřany jak se sousedními Maloměřicemi, tak i se sousední obcí Bílovice nad Svitavou. Východně od Fryčajovy ulice se na kopci nachází zdejší farní kostel sv. Václava. Na jihu Obřan se v těsné blízkosti mostu přes Svitavu nachází objekt zájmu práce - bývalá textilní továrna. Východně od zástavby Obřan se na vysoké ostrožně nad řekou Svitavou nachází pravěké hradiště. Ještě východněji, avšak na levé straně Svitavy, již v katastru obce Kanice, se nacházejí ruiny hradu Obřany. V městské části jsou dvě mateřské školy, jedna základní škola, knihovna, samoobsluha Brněnka, pobočka České pošty, pár drobných podnikatelů a restauračních zařízení, wellness.

CHARAKTERISTIKA

Stávající areál je tvořen několika jednopodlažními objekty, které sloužily jako obslužné budovy továrny - železobetonové jsou relativně zachované, dřevěné téměř zdevastované. Dominantu tvoří čtyřpodlažní etážová budova - jedná se o jeden z nejstarších železobetonových skeletů v ČR. Nynější majitel si v areálu směrem k ulici Mlýnské nábrží postavil obytný dům pro ubytování svých zaměstnanců, etážovou budovu nevyužívá a z ostatních budov některé využívá ke svému podnikání, některé pronajímá a jiné leží ladem spolu se zbytkem nádherného areálu.

HISTORIE

Továrnu založil v roce 1894 na místě bývalého mlýna Eduard Ernst Essler. Jeho syn Adolf později přestavil podnik na moderní tkalcovnu. V době největší slávy zde pracovalo až 600 zaměstnanců a patřila k významným tkalcovnám své doby. Po válce, roku 1948, byla továrna znárodněna komunisty a působila pod názvem Národní podnik Moravskoslezské vlnářské závody. Od roku 1989 se název mění na Mosilana Brno. Ta se v roce 1992 přestěhovala do jiných prostor.

SOUČASNOST

V devadesátých letech získal areál nový majitel, jehož firma společně s dalšími podnájemníky využívá jen část poměrně rozlehlého průmyslového areálu.

VÝCHODISKA / STRATEGIE / KONCEPT

Jedním ze zásadních cílů této práce je oživit ducha brněnské textilní minulosti tohoto areálu. V celé České republice v minulosti existovala pouze dvě muzea zaměřená na textil, avšak bez valné návštěvnosti či delšího dosahu.

Pokud se podíváme na úspěšná zahraniční muzea textilu, mají jedno společné - kromě historie se zde věnují i současnosti a dávají prostor pro budoucnost: pořádají se zde workshopy, besedy, přednášky a spousta doplňkových akcí, které udržují muzeum živé. Lidé se sem vrací, vždy je něco nového. Vyjimkou nejsou ani prezentace novinek, módní přehlídky, dočasné tematické výstavy.

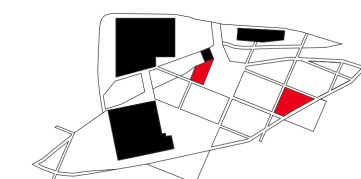
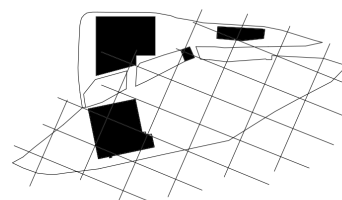
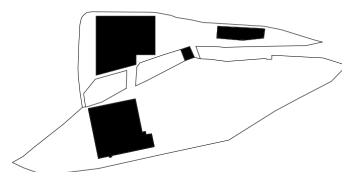
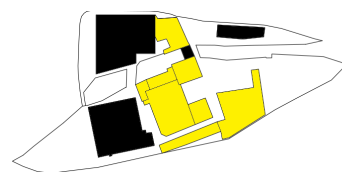
Návrh navrácí život krásnému ostrovnímu areálu, v kontrastu s industriální minulostí je místo široce ozeleněno a upraveno do volnočasové parkové podoby. Kromě textilního muzea se zde nachází společenský sál, energetická expozice s původní Kaplanovou turbínou, cyklopoint a bistro.

URBANISTICKÉ ŘEŠENÍ

Záměrem bylo očistit území od budov nehodnotných a velmi špatného stavu, prostor více otevřít a nechat vyniknout vysokou estetickou a přírodní hodnotu ostrova. Funkční účel uměle vytvořeného náhonu v tomto konkrétním případě podpořil jedinečnost lokality a rozhodně je na místě jej zachovat. Ideou rastru bylo vnést řád do atypického ostrova na pomezí dvou městských částí, nikoli však v přímé návaznosti na okolní zástavbu. Klasický pravoúhlý obdelník je proto pootočen o 20°. Prostředí ostrova působí uspořádaně a přehledně, avšak není monotónní a prvoplánově pravidelné.

Aplikací rastru vzniklo členění areálu, které se stávajícími budovami zdánlivě kontrastuje, dodává jim však na výjimečnosti nepravidelným reprezentativním nástupním předprostorem. Jakožto volnočasový prostor je velká většina ostrova tvořena parkem, kde pravidelné plochy zeleně lemují uličky, podél pobřeží vede promenáda. Kromě hlavního ponechaného mostu z nábřeží vznikají ještě čtyři menší lávky a dvě mola.

Pro občerstovací účely v parku vznikla jedna zcela nová budova, pro účel infocentra a energetické expozice vznikla jedna budova v návaznosti na část stávající budovy s Kaplanovou turbínou.

PŘÁDELNA - TEXTILNÍ MUZEUM

ARCHITEKTONICKÉ ŘEŠENÍ

Hygienické jádro i prosklené výtahy jsou umístěny do válců, které kontrastují s přísně pravidelným nosným schématem. Centrálním prostorem prochází atrium, které má funkci prosvětlovací, nelze však opomenout jeho příjemně vzdušný a reprezentativní ráz. Nástupní patro má zapuštěný vchod, ostatní patra lodžii s krásným výhledem do okolí.

Nástupnímu patru vévodí přehledný foyer. Přímo naproti vstupu se nachází informace a prodej vstupenek, hned vedle samoobslužná šatna s uzamykatelnými skříňkami. Zázemí personálu je účelně zabudováno za prostorem prodeje vstupenek, technické zázemí tohoto patra slouží pro zařízení tepelného čerpadla. V designshopu lze zakoupit výrobky a suvenýry, v kavárně je možno se občerstvit.

Druhé nadzemní podlaží je koncipováno pro dočasné výstavy. Variabilní expoziční prostor je v půdorysu členěn demontovatelnými panely, které lze libovolně přizpůsobit na přání vystavovatele. Prostor je doplněn o malý promítací sál. Z lodžie je přístup na původní balkon s výhledem na řeku.

Třetí nadzemní podlaží slouží stálé expozici o textilním průmyslu v Brně, jeho historii, vývoji a tradici. Prostor je taktéž členěn demontovatelnými panely. Lodžie se nachází na západní straně budovy s výhledem na městskou část a řeku.

V posledním nadzemním podlaží se nachází místnosti, které jsou myšleny jako nízkonákladové startovací ateliéry pro nadané umělce pronajímány vždy na určenou dobu. Zbývající volný prostor je určen nejrozličnějším workshopům, výtvarným a vzdělávacím dílnám muzea, vztahující se k probíhající výstavě či k expozici nebo v režii pozvaných umělců a profesionálů.

PROVOZNÍ ŘEŠENÍ

Vertikální komunikace je zajištěna pomocí dvou osobních výtahů v centru dispozice, dále jedním osobním výtahem a schodištěm v přilehlé věži. Schodiště na severní straně objektu je únikové.

Hlavní vchod je umístěn na ostrově, vedlejší vchody jsou spíše sezónního charakteru sloužící zejména kavárně zde umístěné.

Věž na východní straně muzea kromě vertikální komunikace mezi patry slouží ve vyšších patrech jako zázemí pro technologie budovy.

STAVEBNĚ-TECHNICKÉ ŘEŠENÍ

Jedná se o skeletový nosný systém. Dvě plné stěny spolu s hygienickým jádrem prochází napříč celým objektem a mají ztužující funkci.

Pro ošetření opláštění budovy byla zvolena izolace Multipor od firmy Ytong. Desky Multipor nabízí řešení pro vnitřní izolaci historických budov s cennou fasádou. Jedná se o lehký autoklávovaný beton, s vlastnostmi jako prodyšnost, lehké opracování, požární bezpečnost a šetrnost k životnímu prostředí. Firma deklaruje, že konstrukce jsou s multiporem chráněny proti tvorbě plísní, protože odvádí vlhkost a je snadno prostupný pro vodní páru, není tedy nutná parozábrana. Při požárů nehoří, nevytváří toxické výpary. Velmi trvanlivý.

V 5 NP věže se nachází vzduchotechnická jednotka s rekuperací, v celém objektu budou instalovány rozvody přívodu a odvodu vzduchu pod stropní deskou. Šachta pro rozvod z jednotky se nachází v centrální části věže lemována schodištěm.

Ve věži je 1-4 NP vedle osobního výtahu technická místnost sloužící pro ostatní technologie a rozvody potřebné pro provoz budovy.

V 1NP budovy je technická místnost sloužící pro tepelné čerpadlo, které je zdrojem tepla, fungující na principu odnímání zemského tepla pomocí vrtů země-voda. V exteriéru před touto místností je zamýšleno vybudování kontrolní šachty pro toto zařízení. Ohřev budovy je zajištěn pomocí podlahového topení.

Pro hospodaření s dešťovou vodou je zamýšleno vybudování retenční nádrže s přepadem do kanalizace (případně do řeky), ze které by se čerpala voda zpět do budovy ke splachování toalet a dalším užitkovým účelům. Pro tento účel jsou nutné dvojité rozvody vody.

TABULKA BILANCÍ

Celková plocha pozemku	17 546,1 m ²
Zastavěná plocha pozemku	3 243,6 m ²
Hrubá podlažní plocha nadzemních podlaží	7 357,7 m ²